

1001-8.TK.19.2023

(SK 13/23)

988

TRYBUNAŁ KONSTYTUCYJNY

W związku ze skargą konstytucyjną R S. o stwierdzenie, że:
przepis art. 81 § 1a ustawy z dnia 6 czerwca 1997 roku Kodeksu postępowania karnego w przedmiocie odmowy wyznaczenia obrońcy z urzędu przez stronę, która złożyła wniosek w trybie przepisu art. 78 § 1 k.p.k., w zakresie w jakim ogranicza on możliwość sądowej weryfikacji wydanych rozstrzygnięć poprzez uniemożliwienie poddania go kontroli instancyjnej jest niezgodny z przepisem art. 45 ust. 1 w związku z przepisem art. 42 ust. 2 oraz przepisem art. 176 ust. 1 Konstytucji RP

- na podstawie art. 42 pkt 7 oraz art. 63 ust. 1 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (t.j.: Dz. U. z 2019 r., poz. 2393) –

przedstawiam następujące stanowisko:

postępowanie podlega umorzeniu na podstawie art. 59 ust. 1 pkt 2 ustawy o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym – wobec niedopuszczalności wydania orzeczenia.

UZASADNIENIE

Działając przez swojego pełnomocnika, R S. (dalej jako: Skarżący) wniósł o stwierdzenie, że art. 81 § 1a ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (t.j.: Dz. U. z 2022 r., poz. 1375; dalej jako: k.p.k.) w przedmiocie odmowy wyznaczenia obrońcy z urzędu przez stronę, która złożyła wniosek w trybie art. 78 § 1 k.p.k., w zakresie, w jakim ogranicza możliwość sądowej weryfikacji wydanych rozstrzygnięć poprzez uniemożliwienie poddania ich kontroli instancyjnej, jest niezgodny z art. 45 ust. 1 w zw. z art. 42 ust. 2 oraz z art. 176 ust. 1 Konstytucji RP.

W ocenie Skarżącego, zakwestionowany przepis stanowił podstawę prawną postanowienia Sądu Okręgowego w K z sierpnia 2020 r., sygn. , o utrzymaniu w mocy zarządzenia sędziego Sądu Okręgowego w K z czerwca 2020 r. w tej sprawie, którym odmówiono Skarżącemu przydzielenia obrońcy z urzędu.

W treści skargi konstytucyjnej nie przedstawiono szczegółowo stanu faktycznego, na którego tle doszło do rozstrzygnięcia sędziego Sądu Okręgowego w K , a następnie Sądu Okręgowego w K . Wspomniano jedynie, że *skarżący przebywa w Zakładzie Karnym w R , gdzie odbywa karę pozbawienia wolności. Wcześniej skazany przebywał w Zakładzie Karnym w S , T oraz w C . W jednym z toczących się z udziałem skarżącego postępowaniu dyscyplinarnym skazany wystosował do Sądu Okręgowego w K wniosek o przyznanie mu obrońcy z urzędu* (s. 2 skargi, pisownia oryginalna).

Zarządzeniem sędziego Sądu Okręgowego w K z czerwca 2020 r., sygn. , odmówiono Skarżącemu wyznaczenia obrońcy z urzędu. Postanowieniem z sierpnia 2020 Sąd Okręgowy w K nie uwzględnił zażalenia Skarżącego na wskazane zarządzenie.

Istotą zarzutu Skarżącego jest teza, że kwestionowany przepis *narusza gwarantowane mu przez Konstytucję prawo do rozpoznania sprawy przez organ drugiej instancji, co z kolei narusza tak fundamentalne prawo jak prawo do sprawiedliwego i jawnego rozpatrzenia sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki przez właściwy, niezależny, bezstronny i niezawisły sąd (art. 45 Konstytucji RP). Nie ulega bowiem wątpliwości, iż procedura, która pozbawia skazanego możliwości zaskarżenia rozstrzygnięcia o odmowie wyznaczenia obrońcy z urzędu do wyższej instancji nie spełnia tych kryteriów (s. 6 skargi). Innymi słowy, w skardze podniesiono, że zakwestionowany przepis naruszył prawa konstytucyjne Skarżącego, ponieważ spowodował, iż zażalenie w jego sprawie rozpoznawał ten sam organ.*

Przed przystąpieniem do oceny konstytucyjności zaskarżonych unormowań konieczne jest ustalenie, czy analizowana skarga spełnia wymagania formalne, i to pomimo przeprowadzenia jej wstępnej kontroli, zwieńczonej postanowieniem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 19 stycznia 2023 r., sygn. Ts 291/21, o nadaniu skardze dalszego biegu. Na gruncie orzecznictwa Trybunału ugruntowany jest bowiem pogląd, że nadanie skardze konstytucyjnej biegu nie przesądza o spełnieniu formalnoprawnych przesłanek dopuszczalności orzekania w danej sprawie. Trybunał jest bowiem na każdym etapie postępowania obowiązany do badania, czy nie zachodzi ujemna przesłanka wydania wyroku, skutkująca obligatoryjnym umorzeniem postępowania (zob. m.in. postanowienia TK z dnia: 19 października 2010 r., sygn. SK 8/09, OTK ZU nr 8/A/2010, poz. 94; 18 czerwca 2013 r., sygn. SK 1/12, OTK ZU nr 5/A/2013, poz. 70; 26 maja 2015 r., sygn. SK 6/13, OTK ZU nr 5/A/2015, poz. 76; 3 grudnia 2019 r., sygn. SK 19/18, OTK ZU seria A z 2019 r., poz. 69).

Skarga konstytucyjna jest nadzwyczajnym środkiem ochrony konstytucyjnych wolności i praw jednostki. Przesłanki wniesienia oraz merytorycznego rozpoznania skargi konstytucyjnej zostały uregulowane w art. 79 ust. 1 Konstytucji oraz w art. 53 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (t.j.: Dz. U. z 2019 r., poz. 2393; dalej jako: uotpTK).

Artykuł 79 ust. 1 Konstytucji ustanawia trzy podstawowe przesłanki dopuszczalności skargi konstytucyjnej. Pierwszą jest naruszenie określonych w Konstytucji wolności lub praw, których podmiotem jest skarżący. Zgodnie z drugą przesłanką, wymagane jest uzyskanie ostatecznego orzeczenia sądu lub organu administracji publicznej rozstrzygającego o tych wolnościach lub prawach. Ostatnim warunkiem jest konieczność wykazania, że to ustawa lub inny akt normatywny, na podstawie których wydano orzeczenie w sprawie skarżącego, stanowi źródło naruszenia jego wolności lub praw (zob. m.in. postanowienia TK z dnia: 5 listopada 2013 r., sygn. SK 15/12, OTK ZU nr 8/A/2013, poz. 127; 30 listopada 2015 r., sygn. SK 30/14, OTK ZU nr 10/A/2015, poz. 184; 26 sierpnia 2020 r., sygn. SK 44/20, OTK ZU seria A z 2020 r., poz. 44 oraz powołane tam wcześniejsze orzecznictwo).

Z kolei, stosownie do art. 53 ust. 1 pkt 1 - 4 uotpTK, skarga powinna zawierać: po pierwsze, określenie kwestionowanego przepisu ustawy lub innego aktu normatywnego, na podstawie którego sąd lub organ administracji publicznej orzekł ostatecznie o wolnościach lub prawach albo obowiązkach skarżącego określonych w Konstytucji i w stosunku do którego skarżący domaga się stwierdzenia niezgodności z Konstytucją (pkt 1); po drugie, wskazanie, która konstytucyjna wolność lub prawo skarżącego i w jaki sposób – w ocenie skarżącego – zostały naruszone (pkt 2); po trzecie, uzasadnienie zarzutu niezgodności kwestionowanego przepisu ustawy lub innego aktu normatywnego ze wskazaną konstytucyjną wolnością lub prawem

skarżącego, z powołaniem argumentów lub dowodów na jego poparcie (pkt 3); po czwarte, przedstawienie stanu faktycznego (pkt 4).

W piśmiennictwie podkreśla się, że warunkiem dopuszczalności skargi konstytucyjnej jest w szczególności udzielenie pozytywnej odpowiedzi na pytanie, czy w sprawie rzeczywiście zostały naruszone prawa i wolności konstytucyjne skarżącego (zob. L. Bosek, M. Wild, *Kontrola konstytucyjności prawa. Komentarz praktyczny dla sędziów i pełnomocników procesowych. Wzory pism procesowych.*, wyd. 2014, Legalis 2020, II.§9.II).

Do materialnych przesłanek instytucji skargi konstytucyjnej zalicza się: a) osobisty interes prawny, a nie obiektywny – jak przy konstrukcji skargi powszechnej (*actio popularis*), i b) interes aktualny – a nie potencjalny (zob. J. Trzcíński, M. Wiácek, [w:] *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, red. L. Garlicki, M. Zubik, Wydawnictwo Sejmowe, Warszawa 2016, tom II, s. 893). Jak wskazuje się w piśmiennictwie, *[j]eżeli w wyniku dokonanej analizy Trybunał dojdzie do przekonania, że skarga konstytucyjna nie wpłynie na sferę praw i wolności skarżącego, TK przyjmuje niedopuszczalność skargi. Sytuacja taka ma miejsce w szczególności wówczas, gdy niekorzystne względem skarżącego rozstrzygnięcie zapadło nie tylko w wyniku zastosowania zaskarżonego przepisu, lecz także z innych przyczyn, których skarżący nie kwestionuje w swojej skardze. W takiej sytuacji nawet w przypadku uwzględnienia skargi konstytucyjnej oraz wznowienia postępowania na zasadach określonych w art. 190 ust. 4 Konstytucji RP, nie będzie mogła nastąpić restytucja interesów skarżącego [L. Bosek, M. Wild, *op. cit.*, II.§9.II.1.C.c).3].*

Przedmiotem skargi konstytucyjnej może być zatem wyłącznie ta norma prawna, która stanowiła podstawę wydania przez organ władzy publicznej orzeczenia naruszającego prawa lub wolności konstytucyjne skarżącego. Przesądza to o konieczności istnienia merytorycznego związku

pomiędzy treścią zakwestionowanej normy prawnej a podjętym na jej podstawie rozstrzygnięciem oraz zarzucanym temu rozstrzygnięciu naruszeniem praw lub wolności konstytucyjnych. Regulacja prawna stanowiąca przedmiot skargi konstytucyjnej musi więc w ten sposób determinować w sensie normatywnym treść wydanego orzeczenia, iż prowadzi to do wskazanego w skardze naruszenia praw lub wolności konstytucyjnych przysługujących skarżącemu (zob. postanowienie TK z dnia 22 lutego 2001 r., sygn. Ts 193/00, OTK ZU nr 3/2001, poz. 77 i przywołane tam orzeczenia).

Trybunał Konstytucyjny podkreśla, że *[d]o zasadniczych przesłanek dopuszczalności występowania ze skargą konstytucyjną należy uczynienie jej przedmiotem przepisów (ustawy lub innego aktu normatywnego) wykazujących podwójną kwalifikację. Będąc podstawą prawną ostatecznego orzeczenia wydanego w sprawie skarżącego przez sąd lub organ administracji publicznej, muszą one prowadzić jednocześnie do naruszenia wskazywanych przez skarżącego konstytucyjnych wolności lub praw. Skarżący jest przy tym zobligowany (...) do wskazania, które przepisy kwestionowanego aktu normatywnego wykazują taką kwalifikację* (postanowienie TK z dnia 19 października 2004 r., sygn. SK 13/03, OTK ZU nr 9/A/2004, poz. 101).

Jednakże, niekonstytucyjne brzmienie normy prawnej, stanowiącej podstawę wydania ostatecznego orzeczenia w sprawie skarżącego, należy odróżnić od dyskusyjnego zastosowania normy prawnej w ostatecznym orzeczeniu w sprawie skarżącego. Zgodnie bowiem z utrwalonym orzecznictwem Trybunału Konstytucyjnego, niedopuszczalna jest skarga konstytucyjna na stosowanie prawa, a więc skarga, której zarzuty dotyczą przyjętej przez sąd wykładni przepisu, nieprawidłowej subsumpcji stanu faktycznego czy też wadliwości argumentacji sformułowanej w ostatecznym

orzeczeniu (*vide* – postanowienie z dnia 27 kwietnia 2016 r., sygn. akt Ts 62/16, OTK ZU seria B z 2016 r., poz. 363).

Przenosząc powyższe rozważania na grunt niniejszej sprawy, należy uznać, że skarga konstytucyjna nie może być przedmiotem merytorycznego rozstrzygnięcia. Przede wszystkim, w sprawie nie istnieje merytoryczny związek między zakwestionowaną treścią normy prawnej a podjętym w sprawie rozstrzygnięciem oraz zarzucanym temu rozstrzygnięciu naruszeniem praw lub wolności konstytucyjnych. Skarga nie spełnia również wymogów formalnych określonych w art. 53 ust. 1 pkt 3 - 4 uotpTK, ponieważ nie zawiera szczegółowego przedstawienia stanu faktycznego, którego dotyczy. Nie uzasadniono również zarzutu niezgodności zastosowanej w sprawie normy prawnej ze wskazanymi konstytucyjnymi prawami Skarżącego, z powołaniem argumentów lub dowodów na poparcie tego zarzutu. Nie wykazano także, iż doszło do naruszenia określonych w Konstytucji wolności lub praw, których podmiotem jest Skarżący, ani że to zakwestionowana norma stanowi źródło naruszenia tych wolności lub praw.

W pierwszej kolejności należy stwierdzić, że zarówno *petitum* skargi, jak i jej uzasadnienie opierają się na zarzucie, że kwestionowany przepis *narusza [...] prawo do rozpoznania sprawy przez organ drugiej instancji, co z kolei narusza tak fundamentalne prawo jak prawo do sprawiedliwego i jawnego rozpatrzenia sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki przez właściwy, niezależny, bezstronny i niezawisły sąd (art. 45 Konstytucji RP). Nie ulega bowiem wątpliwości, iż procedura, która pozbawia skazanego możliwości zaskarżenia rozstrzygnięcia o odmowie wyznaczenia obrońcy z urzędu do wyższej instancji nie spełnia tych kryteriów (s. 6 skargi, pisownia oryginalna). Innymi słowy, jak się wydaje, Skarżący upatruje naruszenia swoich praw*

konstytucyjnych w tym, że to ten sam organ rozpoznawał zażalenie w jego sprawie. Rzecz jednak w tym, że w sprawie Skarżącego to nie ten sam organ rozpoznawał zażalenie. Mianowicie, zgodnie z art. 81 § 1a k.p.k., na zarządzenie prezesa sądu o odmowie wyznaczenia obrońcy przysługuje zażalenie do sądu właściwego do rozpoznania sprawy, a na postanowienie sądu o odmowie wyznaczenia obrońcy - zażalenie do innego równorzędnego składu tego sądu. W niniejszej sprawie przedmiotem zażalenia Skarżącego było zarządzenie upoważnionego sędziego, a nie postanowienie sądu. Na takie zarządzenie zażalenie przysługuje do sądu właściwego do rozpoznania sprawy, a nie do innego równorzędnego składu tego sądu.

Oznacza to, że argumentacja Skarżącego jest chybiona, ponieważ „sąd właściwy do rozpoznania sprawy” to inny organ niż prezes sądu bądź upoważniony sędzia. Innymi słowy, norma o treści zakwestionowanej przez Skarżącego nie stanowiła podstawy orzeczenia w sprawie Skarżącego i nie stanowiła źródła naruszenia jego wolności lub praw.

Na marginesie jedynie należy zauważyć, że, zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Trybunału Konstytucyjnego i jednoznacznymi w tym zakresie poglądami doktryny, brak dewolutywności środka zaskarżenia w sprawie wпадkowej w postępowaniu sądowym nie stanowi naruszenia wspomnianych w skardze wzorców kontroli (*vide* – P. Grzegorzcyk, K. Weitz, komentarz do art. 78 Konstytucji RP, [w:] M. Safjan i L. Bosek (red.), Konstytucja RP, Tom I, art.1-86, wyd. 2016 r., Legalis 2023, teza 48 – i powołane tam orzecznictwo). W przeciwnym razie przeformułowania wymagałaby istotna część Kodeksu postępowania cywilnego (*vide* – *ibidem*), jak również Kodeksu postępowania karnego.

Już tylko powyższe okoliczności powodują, że postępowanie w niniejszej sprawie powinno podlegać umorzeniu na podstawie art. 59 ust. 1 pkt 2 uotpTK – wobec niedopuszczalności wydania wyroku.

Skarga nie zawiera również dostatecznie szczegółowego przedstawienia stanu faktycznego, którego dotyczy sprawa Skarżącego. Z treści skargi nie sposób jednoznacznie odczytać, jaki był dokładnie przedmiot pierwotnego postępowania, w ramach którego złożono zażalenie, co nie tylko wprost uchybia wymaganiu art. 53 ust. 1 pkt 4 uotpTK, lecz również uniemożliwia merytoryczną ocenę skargi. Co więcej, uzasadnienie zarzutu niezgodności kwestionowanej normy z normami wyższego rzędu jest niezwykle lakoniczne i w istocie zawiera się w twierdzeniu Skarżącego, że istniejący kształt procedury zażaleniowej z art. 81 k.p.k. narusza wskazane w *petitum* wzorce kontroli – wbrew jednolitemu stanowisku Sądu Konstytucyjnego i piśmiennictwa w tym zakresie. Skarżący w istocie nie powołał argumentów o niezgodności przedmiotu kontroli z wzorcami kontroli ani dowodów na poparcie tych zarzutów – nie stanowi bowiem uzasadnienia zarzutu jego parafraza, poparta oderwanymi od okoliczności sprawy cytataми z orzecznictwa. W uzasadnieniu skargi w istocie jedynie powtórzono treść zarzutu. Trybunał Konstytucyjny niejednokrotnie podkreślał w swoich orzeczeniach, że istnieje istotna różnica pomiędzy postawieniem zarzutu niezgodności normy z normami wyższego rzędu a uzasadnieniem takiego zarzutu (*vide* – np. postanowienie Trybunału Konstytucyjnego z dnia 26 czerwca 2013 r., sygn. P 13/12, OTK ZU nr 5/A/2013, poz. 72). Zdania twierdzące, powtarzające jedynie tezę o niezgodności norm niższego rzędu z normami wyższego rzędu, z natury rzeczy nie stanowią uzasadnienia zarzutu, a jedynie powtórzony w różnej formie językowej zarzut.

Również powyższe okoliczności powodują, że postępowanie w niniejszej sprawie powinno podlegać umorzeniu na podstawie art. 59 ust. 1 pkt 2 uotpTK – wobec niedopuszczalności wydania wyroku.

z upoważnienia
Prokuratora Generalnego
Robert Hernald
Zastępca Prokuratora Generalnego